

I ARA QUÈ?

Què hi ha en polítiques de joventut després dels Plans de Joventut?

ARTICLE

Narcís Pou i Martí

Màster Interuniversitari en Joventut i Societat

Universitat de Girona, Universitat Autònoma de Barcelona, Universitat de Barcelona, Universitat de Lleida, Universitat Pompeu Fabra, Universitat Rovira i Virgili.

Pere Soler i Masó –tutor-

Setembre de 2011

Universitats organitzadores:

Universitat de Girona

UAB

Universitat Autònoma de Barcelona

UNIVERSITAT DE BARCELONA

Universitat de Lleida

UNIVERSITAT

POMPEU FABRA

UNIVERSITAT ROVIRA I VIRGILI

I ARA QUÈ?

Què hi ha en polítiques de joventut després dels Plans de Joventut?

Resum

Fa ja més de 10 anys del primer Pla Nacional de Joventut de Catalunya, del pas de les polítiques basades amb el mer suport a l'associacionisme a les polítiques integrals de joventut, i amb aquestes la prolífica etapa dels Plans de Joventut i de l'expansió real de les polítiques de joventut al territori català. És a dia d'avui, en un moment de grans esdeveniments en aquest camp, en que es proposa un anàlisi i assaig al respecte de la futura evolució de les polítiques de joventut, basat en aquest cas amb l'estudi i la interpretació de la informació existent i les aportacions de 9 persones de perfils diversos vinculades al món de les polítiques de joventut.

Paraules clau: *jove, joventut, polítiques de joventut, polítiques socials.*

Abstrac

More than 10 years ago as the first National Youth of Catalonia, the passage of policies based with association support to comprehensive youth policies, and with such a prolific period of the Plans of Youth and the real expansion of youth policies in the Catalan territory. It is today, at a time of major events in this field, proposed an analysis and review with respect to the future development of youth policy, based on this case study and interpretation of existing information and contributions from 9 different profiles of people connected to the world of youth policies.

Keywords: *young, youth, youth policy, social policy.*

Índex

1.- INTRODUCCIÓ	3
2.- METODOLOGIA.....	4
3.- L'IMPACTE DE LES POLÍTIQUES DE JOVENTUT. ANÀLISI DE RESULTATS.....	6
4.- L'OPINIÓ DELS AGENTS.....	12
5.- ASSAIG. QUÈ HI HA EN POLÍTIQUES DE JOVENTUT DESPRÉS DELS PJ?	16
6.- TANCAMENT.....	26

I ARA QUÈ?

Què hi ha en polítiques de joventut després dels Plans de Joventut?

1.- Introducció

L'any 2010 és sens dubte un any important pel que fa a les polítiques de joventut a Catalunya, doncs coincideixen en ell l'aprovació de la Llei de Polítiques de Joventut de Catalunya i la redacció de la nova edició del Pla Nacional de Joventut de Catalunya (PNJC), en aquest cas en l'edició 2010-2020, documents que han de marcar profundament les polítiques de joventut que es desenvolupen a Catalunya, i amb repercussions nacionals, però també municipals.

Aquest moment de grans i profunds canvis és també un bon moment per analitzar el moment que ens ocupa, el camí fet i el camí que es pretén fer, així com reflexionar sobre la utilitat de les grans apostes que han liderat fins el moment les polítiques de joventut, en especial els **Plans de Joventut**¹ (PJ), possiblement l'aposta estratègica més important des de la creació de la Direcció General de Joventut (DGJ) i sens dubte de més impacte en el territori català.

Els PJ han tancat un cicle, s'ha passat de les reticències inicials a l'expansió vertiginosa, la consolidació i ara ja... potser a l'estancament i el desprestigi. Han representat l'expansió real de les polítiques de joventut al territori, i han esdevingut eines d'anàlisi, planificació alhora que de dignificació de les polítiques de joventut.

Però després de 10 anys de funcionament, i tal i com indiquen els documents d'anàlisi de la DGJ, sembla que els Plans de Joventut han perdut la força inicial. Quin ha de ser el següent pas després de la brillant etapa dels Plans de Joventut?

---

¹ Per Plans de Joventut (PJ) entenc els Plans Local de Joventut (PLJ) i els Plans Comarcals de Joventut (PCJ). Al llarg utilitzo les sigles "PJ" a no ser que convingui especificar que es tracta de Pla Local (PLJ) o Pla Comarcal (PCJ).

La proximitat amb les polítiques de joventut i amb els cercles de debat i anàlisi que es generen al seu entorn ha estat la motivació principal que ha portat a donar forma a aquesta recerca. Recerca que té com a objectiu **reflexionar sobre les possibles evolucions de les polítiques de joventut i en concret dels PJ com a eina de referència en les polítiques municipals.**

Concretament:

- Recollir informació al respecte de l'evolució i l'impacte de les polítiques de joventut.
- Valorar, gràcies a les aportacions del diversos agents, la possible evolució dels PJ.
- Construir escenaris de futur i propostes de millora.

2.- Metodologia

La recerca s'emmarca en el paradigma interpretatiu, tot i que es fa ús d'un disseny aniuat, en la que les dades quantitatives complementen les qualitatives.

Després d'unes primeres fases de recull i anàlisi de documentació i treball amb dades sociodemogràfiques s'han realitzat un total de 7 **entrevistes** a 9 persones (2 entrevistes grupals), entrevistes que han esdevingut la font principal d'informació i material sobre el qual basar el treball d'anàlisi i interpretació.

Tècnics i tècniques de joventut, regidors i regidores de joventut, i representants del món acadèmic especialitzats també en polítiques de joventut, han estat els agents escollits. Alhora per la selecció de les persones s'ha tingut en compte els següents criteris de selecció amb l'objectiu de garantir un cert grau de representació i diversitat de discursos:

- Representació de tècnics i tècniques de joventut, de polítics i polítiques de joventut, i representants del món acadèmic especialitzats també en polítiques de joventut.
- Representació de tècnics i tècniques i polítics/ques de joventut representants de d'administració local i d'administracions supramunicipals.
- Representació de tècnics i tècniques i polítics/ques de joventut representants de les diferents demarcacions de treball de la DGJ (Girona, Tarragona, Lleida, Barcelona i Terres de l'Ebre), representant alhora diferents realitats territorials.
- Representació de tècnics i tècniques de joventut i regidors/es de municipis grans (< 100.000 hab.), mitjans (99.999 > 5.000 hab.) o petits (> 4.999 hab.)²

Finalment, i per tal d'ajustar la recollida d'informació a les possibilitats i recursos de la recerca, alhora que complir amb uns certs criteris de representació s'ha optat per distribuir les entrevistes de la següent manera:

- Tècnic/a de municipi petit (menys de 5.000 habitants), comarques de Tarragona.

---

² La classificació que proposem dels municipis no és gratuïta, sinó que respon als mateixos criteris amb que la Secretaria de Joventut classifica o agrupa els municipis.

- Tècnic/a de municipi gran (més de 100.000 habitants), comarques de Barcelona.
- Regidor/a de municipi mitjà (entre 5.000 i 100.000 habitants), comarques de Girona.
- Polític/a representant d'administració supramunicipal.
- Representant món acadèmic.
- Representant món acadèmic.

Al llistat d'entrevistes cal afegir un entrevista grupal no prevista inicialment a tècnics/ques de l'administració supramunicipal.

La informació recollida a través de les entrevistes ha estat sotmesa alhora a consideració **d'un grup de discussió**. En aquest sentit, i gràcies a la col·laboració de la Coordinació Territorial de Joventut a Girona, s'ha pogut intervenir en una de les reunions de coordinació de tècnics comarcals de la demarcació de Girona i sotmetre a interpretació dels i les tècniques participants el resum de les entrevistes.

De l'anàlisi i de la interpretació personal de la informació recollida al llarg de les entrevistes i del grup de discussió se'n deriva la resposta al "I ara què?", que no vol ser res més que un assaig, una resposta més, al futur immediat de les polítiques de joventut

La crisi, biaix o oportunitat?

Com ja s'ha comentat el 2010 és un any més que interessant pel que fa a la confluència de fets històrics al respecte de la polítiques de joventut que desenvolupa la DGJ, i ha estat en aquest context del que ha partit la recerca.

Però aquest moment de confluència històrica ha coincidit també en un moment de crisi econòmica que ha influït sens dubte en les polítiques de joventut i en el que podríem considerar que hauria d'haver estat l'evolució "natural" de les polítiques de joventut. La *crisi* monopolitza l'actualitat de totes les polítiques socials i en més mesura les juvenils, i això s'ha reflectit en els discursos dels agents entrevistats.

L'afectació de la crisi, i malgrat sigui quelcom sobrevingut, no es pot considerar un biaix en tant que forma part del moment i de la realitat, però ha variat sens dubte i de forma sobtada les expectatives i la visió de futur dels agents vinculats i de les polítiques de joventut en general, així com el seu discurs, alhora que ha alentit els grans processos ja endegats com el propi PNJC o la Llei de Polítiques de Joventut.

Però la crisi és també una oportunitat, i la recerca ha estat útil per recuperar i recollir també aquesta informació, i entendre amb aquesta la forma amb que la crisi afecta les actuals polítiques de joventut.

Resta per altra part veure fins a quin punt les retallades –que no racionalització- de les polítiques socials afecten a les polítiques de joventut, i les conseqüències que aquestes poden tenir en la xarxa de tècnics/ques i en la prestació del serveis al col·lectiu jove.

3.- L'impacte de les polítiques de joventut. Anàlisi de resultats.

Les polítiques de joventut han evolucionat al mateix temps que ha evolucionat la societat i el propi col·lectiu jove. Cada petit pas ha estat útil, d'una manera o altre, per ajustar-se a les necessitats canviants del col·lectiu. Però... quin ha estat l'impacte d'aquestes polítiques en els joves de Catalunya? Fins a quin punt s'ha vist compensada tota la feina feta, tots els recursos esmerçats?

3.1.- Pinzellades d'història ³

Amb l'inici de la democràcia alguns consistoris municipals prenen la iniciativa de gestionar les seves pròpies polítiques de joventut, alhora que la Generalitat de Catalunya recull les competències que li són traspassades –mitjançant l'Estatut d'Autonomia- i crea la Direcció General de Joventut, organisme que pren l'encàrrec de promoure les polítiques de joventut a Catalunya.

En el seu inici les polítiques de joventut es centraven amb el suport a un associacionisme en explosió, un associacionisme que prenia el paper de representant dels joves i que l'administració acceptava com a interlocutor davant del col·lectiu.

Amb el pas dels anys les polítiques de joventut s'ajusten a les necessitats canviants de la societat i en concret del col·lectiu jove. Així doncs amb els anys es passa de les polítiques de joventut centrades en el suport a l'associacionisme i l'oci juvenil de principis dels 80, a les polítiques integrals de joventut promogudes pel Pla Nacional del 2000.

L'etiqueta de "polítiques integrals" de joventut no era gratuïta. El Pla Nacional es basava en els anomenats 10 eixos, agrupats en dos grans línies d'actuació, la d'*emancipació* i la de *participació*. En la línia d'*emancipació* s'hi agrupen els eixos d'educació, treball, habitatge, salut, cultura i mobilitat. En la línia de *participació* els eixos d'interlocució, el suport a l'associacionisme i el foment de la cultura de la participació. En desè lloc la interculturalitat, un eix transversal a les dues línies d'actuació.

L'aposta del PNJC representava un precedent històric en les polítiques de joventut de Catalunya i esdevenia un exemple per la resta de la comunitat europea.

Entre molts d'altres de les iniciatives promogudes pel PNJC esdevenen protagonistes sens dubte els Plans de Joventut. Eines de planificació i anàlisi de les polítiques municipals de joventut, però també condició ineludible per disposar del suport econòmic de la Generalitat de Catalunya.

---

³ Soler, Pere (2005). Educació i Història. *Revista d'Història de l'Educació*, núm. 8, p. 283-307.

Direcció General de Joventut (2003) Una perspectiva històrica. Dins Direcció General de Joventut (Generalitat de Catalunya), *Pla Nacional de Joventut de Catalunya. Projecte Govern, 2003 (71-83)*. Barcelona: Generalitat de Catalunya.

Els plans esdevenen el lligam més estret que mai fins el moment havia existit entre Generalitat i municipis pel que a polítiques de joventut es refereix, però també esdevé condicionant, obligació, referència, eina, excusa, etc.

Avui

L'any 2010 ha estat un any molt especial per les polítiques de joventut de Catalunya. En ell conflueixen una sèrie de fets històrics que marcaran sens dubte el rumb de les polítiques de joventut del futur.

En primer lloc han passat 10 anys de la redacció del primer PNJC, de la primera planificació seriosa de les polítiques de joventut de Catalunya, i per tant perd vigència el Pla 2000-2010 i entra ja en vigor el nou **Pla Nacional de Joventut de Catalunya 2010-2020**, una nova eina revisada i actualitzada que ha de marcar les noves línies estratègiques de les polítiques de joventut que es desenvolupen des del govern. En segon lloc també al 2010 el govern de la Generalitat ha aprovat la **Llei de Polítiques de joventut**, matèria sobre la qual la Generalitat té la titularitat des de 1979, però que fins ara no havia desenvolupat.

Malgrat tot, i com és evident, cal seguir en detall la seva evolució. De fet és important tenir en compte que en el moment de tancar el document l'Associació Catalana de Professionals de Polítiques de Joventut (ACPPJ) presentava al·legacions a la DGJ al respecte de les modificacions i derogacions que la Llei Omnibus aplica a la recent aprovada Llei de Polítiques de Joventut⁴.

A continuació, sota aquestes línies, un breu resum d'algunes dades d'impacte de les polítiques de joventut disponibles, ordenades a grans trets segons els tres grans projectes de que constava el PNJC 2000-2010: Projecte Territori, Projecte Govern i Participació Jove.

3.2.- Els Plans Locals de Joventut (Projecte Territori)

El projecte Territori agrupava sota el seu títol totes aquelles accions adreçades a desplegar les polítiques de joventut al territori català. En aquest cas els PLJ i en general les regidories de joventut en són els absoluts protagonistes.

Gràcies a les dades que presenta l'IVALUA⁵ podem observar com es va passar del 57,4% de municipis amb Pla Local de Joventut del 1996, al 89,9% del 2009. O bé del 19,5% dels municipis amb una persona treballant de manera estable en l'àmbit de joventut l'any 1996, al 77,8% del 2009. I més enllà de les dades quantitatives s'observa també com el PNJC ha

⁴ <http://www.joventut.info>, 26 de juliol de 2011.

⁵ Secretaria de Joventut (2010) *Pla Nacional de Joventut de Catalunya: Síntesi dels estudis d'avaluació realitzats per la Secretaria de Joventut*. Barcelona. p.43.

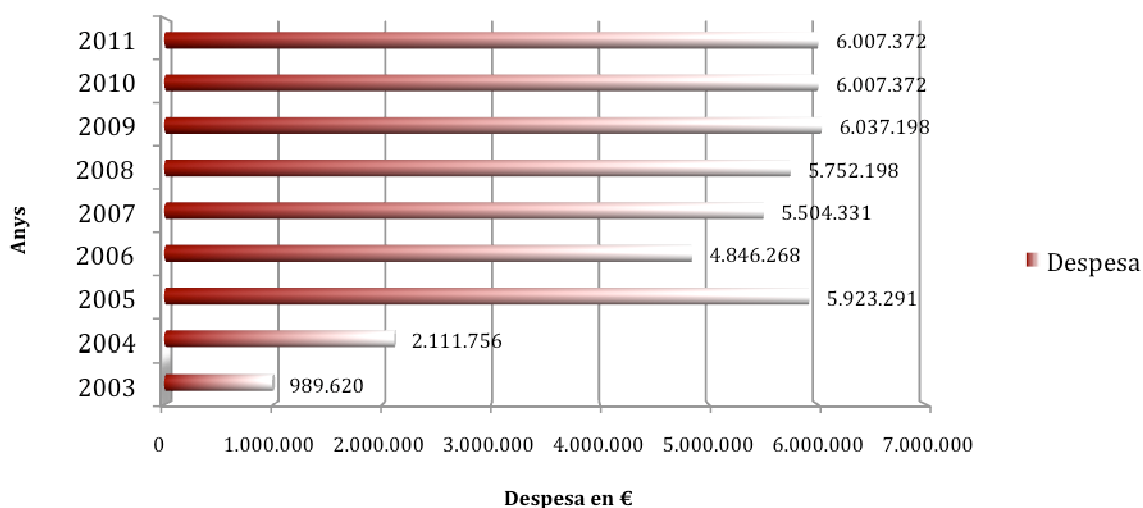
afavorit la creació d'espais específics de joventut en el marc de l'organigrama dels consistoris, i sobretot ha aportat discurs, mètode, anàlisi i perspectiva estratègica.

Però no totes les dades són positives. Passats 4 o 5 anys de l'inici del PNJC aquest va deixar de ser el marc indiscutible de referència. Ja al 2003 es detectaven certes desviacions dels objectius que s'han agreujat amb el pas del temps: esdevé formalisme d'accés a les subvencions, absència de seguiment rigorós i avaluació de l'impacte, rigidesa de les pautes de planificació, i manca d'utilitat per determinat tipus de municipis, concretament els més petits.

Al respecte de la implementació també es detecten biaixos: manca d'influència en les polítiques nuclears municipals, manca de directrius de la SJ vers el treball amb adolescents i sobre el lleure educatiu, quan en realitat és un dels aspectes més treballats per part de les regidories.

La següent gràfica constata i reafirma la percepció de tècniques/es i regidors/es al respecte de la manca de compensació entre els esforços adreçats a la planificació de les polítiques de joventut i el suport econòmic atorgat des de la DGJ. Aquesta percepció s'ha accentuat aquests darrers anys, en que a la percepció d'insuficiència dels recursos econòmics s'hi ha sumat els dubtes a l'entorn de les valoracions del PJ, el repartiment dels recursos econòmics i la utilitat del pla.

Evolució del suport econòmic en Plans Locals de Joventut. Secretaria de Joventut. Període 2003-2011.

* El creixement del 2005 respon senzillament a la forma com aquell any es van computar els imports, doncs aparentment els imports de les subvencions de bens immobles del 2004 es van pagar de forma bianual durant el 2004 i 2005. La resta d'anys es van comptabilitzar de forma diferent.

Font: Secretaria de Joventut. Generalitat de Catalunya.

3.3.- Joves, associacionisme i participació (El Projecte Jove)

Sota la denominació de *Projecte Jove* s'hi reunien totes aquelles iniciatives d'impacte directe sobre col·lectiu jove, concretament associacionisme i participació.

Fent ús de les dades que ofereix IVALUA⁶ en el seu informe final d'avaluació del Pla Nacional de Joventut de Catalunya 2000-2010 observem com els recursos econòmics destinats a la subvenció d'entitats juvenils ha incrementat un 5% en el període 2000-2009, en el qual les subvencions han sumat un total de 51,3 milions d'euros.

Entre 2000 i 2008 han rebut subvenció 1.433 entitats diferents, però n'hi ha dues que acumulen 11,7 milions d'euros, 12⁷ (incloses les anteriors) n'acumulen gairebé la meitat del total (24,8 milions d'€, un 48,4% del total), i finalment el 91,6% de les entitats subvencionades es reparteixen el 16,4% dels recursos.

Aquest desequilibri en el repartiment dels recursos es deu a la preponderància de les entitats de lleure educatiu, situació que reflecteix la situació que es dona en el propi sector, en el que les entitats de lleure educatiu tenen també un pes específic molt important.

Malgrat tot no hi ha evidències clares que l'associacionisme juvenil s'hagi reforçat durant el període de vigència del PNJC.

Respecte el nombre de processos participatius que han comptat amb el suport de la Secretaria de Joventut han estat 41 al llarg del període 2004 i 2007, i amb una distribució molt irregular.

La valoració que es fa dels processos és diversa, doncs per una part es considera que al llarg del temps s'ha millorat en la qualitat dels processos participatius, amb processos més ajustats a les particularitats de cada municipi, i per l'altra contrasta amb la manca de recursos existents per donar continuïtat i estendre les experiències.

Els joves

L'anàlisi de les dades disponibles als respecte de les particularitats dels joves de Catalunya deixen poc marge al dubte. El cas català s'identifica amb l'anomenat **model mediterrani**⁸ d'ocupació, caracteritzat per elevades taxes d'atur i temporalitat, nivells baixos de qualificació, dèficits de cobertura de les prestacions d'ocupació i nivells baixos de sindicació. En definitiva una economia alimentada per joves que **abandonen prematurament els estudis** atrets pel sou i la feina fàcil. Un model difícil de sostenir que ha mostrat les seves grans debilitats en un

⁶ IVALUA (2010). Op.Cit.

⁷ De les 12 entitats 9 són de l'àmbit de l'educació en el lleure, fet que mostra la preponderància de les entitats del sector del lleure educatiu per sobre de la resta de sectors.

⁸ Serracant, Pau; Soler, Roger (2009) *La joventut catalana al segle XXI. Una anàlisi del Sistema d'indicadors sobre la joventut a Catalunya*. BCN: Secretaria de Joventut.

context de crisi com l'actual, en el que ha estat el col·lectiu jove, i en especial el poc qualificat, el que més ràpid n'ha patit els seus efectes.

Ahora el retorn al sistema educatiu esdevé difícil per tots aquells i aquelles que han abandonat els estudis de forma prematura.

El mateix sistema econòmic ha propiciat doncs la **polarització** del col·lectiu jove segons joves amb estudis superiors i joves sense estudis o amb els estudis obligatoris, col·lectius amb capacitats dispars a l'hora de respondre a les dificultats del propi sistema.

Ahora cal tenir en compte l'elevat percentatge de **població jove d'origen estranger**, que representa a dia d'avui una quarta part de la joventut catalana i que es suma sens dubte al col·lectiu de joves més castigats per les condicions socioeconòmiques. Joves en general pels que no només representa un problema el nivell de qualificació, sinó també el handicap que representa ser identificat com a persona immigrada, sumat a la feblesa de la inexistència d'una xarxa social i familiar que els pugui dotar del suport necessari en moments de dificultats.

Però el model mediterrani al que les dades mostren que estem subjectes té moltes altres connotacions que s'accentuen també en temps de dificultats. L'important paper de la família, característic també del model mediterrani, s'incrementa encara més. De fet la **taxa d'emancipació** torna a caure, i per tant és també en aquest cas gràcies a la xarxa familiar que el jove rep el suport necessari davant la impossibilitats d'aquest a emancipar-se de forma autònoma.

Cal prendre atenció en aquest punt, doncs les dades posen en evidència que **les trajectòries de transició** vers la vida adulta es mostren molt heterogènies, i en destaca l'origen social, com a condicionant de les oportunitats de que disposen els joves. En aquest sentit es fa palès el fracàs de les polítiques socials a l'hora d'afavorir la igualtat d'oportunitat en la transició vers la vida adulta. **La família d'origen** és qui encara ha de facilitar la transició a la vida adulta de les persones joves, la qual cosa comporta que es produeixin amb intensitat les desigualtats socials.

Les conclusions que aporten les dades no resulten del tot novedoses. Diversos autors i autores han escrit ja al llarg del temps sobre el model de les transició dels joves espanyols i catalans vers la vida adulta, corroboren en tots sentits les dades recollides.

Cécile Van de Velde⁹ identifica les transicions juvenils de l'estat espanyol com a transicions caracteritzades pel lligam familiar, per l'espera a casa els pares, textualment l'identifica com a model "familiarista", model prou comú entre els països mediterranis.

---

⁹ Van de Velde, Cécile (2009). Joventuts d'Europa: trajectòries comparades. *Àmbits de Política i Societat*, núm. 41, p. 43-48.

Al seu torn Carles Simó¹⁰ i la pròpia Cécile Van de Velde¹¹ posen en evidència que les diferències de classe social, o bé el nivell formatiu dels pares, segueixen sent el millor sistema de predicció del futur del jove o la jove. Finalment Zigmunt Bauman¹² un cop reconegut l'escenari aposta per la "bricoidentitat" com a estratègia de supervivència dels joves contemporanis, joves que necessiten d'adquirir la suficient capacitat d'adaptació per desenvolupar-se en un medi en canvi constant, en el que les oportunitats esdevenen també canvians i fugaces, i on mai les decisions preses tenen garanties de seguir una linealitat clara i previsible.

Un context doncs de canvi i de plasticitat, característiques que Bauman¹³ considera que esdevindran no només característiques del col·lectiu jove, sinó que a diferència d'altres generacions poden acompanyar als joves d'avui al llarg de la seva vida, avantsala d'un canvi cultural.

3.3.- El paper del Govern (Projecte Govern)

Les conclusions que l'IVALUA extreu en la seva avaluació del PNJC 2000-2010 al respecte del paper del govern de la Generalitat, i per tant del desplegament de les polítiques de joventut en aquest període, són força contundents:

- Manca d'informes d'anàlisi, seguiment i avaluació de les polítiques de joventut endegades des del Govern de la Generalitat.
- No hi ha cap evidència de que els Departaments de la Generalitat participin activament i de manera sistemàtica de la funció d'anàlisi.
- No hi ha cap evidència de connexió entre els anàlisis sobre els problemes que afecten els joves o sobre les actuacions departamentals, amb la prioritització de les polítiques del projecte Govern.
- Els mecanismes de coordinació són testimonials, i en tot cas merament informatius.
- El paper de la Secretaria de Joventut com a impulsora d'actuacions compartides amb altres Departament ha anat en augment al llarg dels anys de vigència del PNJC.

Com a conclusió de les informacions recollides als anàlisis existents en podem destacar la rellevància dels PLJ com eina d'expansió de les polítiques de joventut i el poc pes i presència de les accions desplegades des de Projecte Govern i Participació Jove, tot emmarcat en la

---

¹⁰ Simó, Carles (2008) *Les transicions a la vida adulta en el context de la globalització*. Col·lecció Aportacions, 35. Secretaria de Joventut.

¹¹ Van de Velde, Cécile (2008) *Fer-se adult. Sociologia comparada de la joventut a Europa*. Col·lecció Aportacions, 34. Secretaria de Joventut.

¹² Bauman, Zygmunt (2008) *Una nova escena del drama entre vell i Jove*. Col·lecció Aportacions, 36. Secretaria de Joventut.

¹³ Bauman, Zygmunt (2008; 34)

indeterminació que comporta no disposar de dades d'impacte fiables que permetin una valoració curiosa de la influència d'aquestes polítiques en el col·lectiu jove. Un col·lectiu jove que, com indiquen les dades mostrades, no sembla disposar de les oportunitats que les polítiques integrals de joventut els hauria de proporcionar.

4.- L'opinió dels agents

4.1.- L'evolució de les polítiques de joventut fins a dia d'avui

Des del punt de vista de les persones entrevistades les polítiques de joventut al llarg de la seva evolució han aconseguit revaloritzar-se i prendre força sobretot gràcies al PNJC, als PJ i al bon treball de planificació que s'ha fet des de la DGJ, però sobretot des de les respectives regidories de joventut. S'ha millorat en la definició del sector, de les seves competències, de les necessitats del col·lectiu jove, alhora que s'ha assolit amb el temps una clara expansió a territori

Si inicialment les polítiques de joventut prenen quasi exclusivament cert aire lúdico-festiu les polítiques integrals de joventut cal reconèixer que han estat útils per afrontar, amb major o menor encert, les necessitats del col·lectiu. Han seguit el camí correcte, el que els pertocava. Sigui com sigui es considera que les polítiques integrals de joventut no han aconseguit tancar el seu cicle a manca d'un pas ferm –que l'actual conjuntura socioeconòmica no permet fer- que hauria de resoldre finalment les necessitats estructurals dels joves.

En negatiu resta que el creixement que han viscut les regidories de joventut no hagi anat acompanyat d'una major coordinació amb altres regidories molt vinculants pel propi col·lectiu jove com podrien ser la de salut, habitatge, promoció econòmica, etc, que massa sovint han seguit les seves pròpies dinàmiques al marge dels PJ o de les necessitats detectades al respecte del col·lectiu jove. També la tendència de determinats municipis a entendre les polítiques de joventut exclusivament des de la perspectiva de l'oci, més que del lleure o del lleure educatiu.

El factor territorial hi juga també un paper important. L'evolució de les polítiques no ha estat ni pot ser la mateixa als municipis petits que als municipis grossos. Els municipis petits han vist limitades les seves possibilitats a l'hora de desplegar polítiques integrals de joventut, evidentment i en especial les vinculades a l'emancipació. Les possibilitats i necessitats d'uns i altres són diverses o aquesta n'és la percepció, i també ho ha estat l'evolució i el resultat.

4.2.- L'estat actual de les polítiques de joventut

Es recull la sensació de moment d'estancament, d'un moment en que es posa en evidència que la teoria i la pràctica pateixen de certa desconexió.

Les polítiques de joventut no arriben tant com es voldria als joves dels municipis, els eixos del PNJC es demostren ambiciosos, però irrealistes, inassolibles, alhora que es percep la necessitat d'ajustar les polítiques a les necessitats d'un territori amb realitats socials, econòmiques i culturals molt diferents.

El mateix paral·lelisme fan els entrevistats entre el discurs dels representants polítics i la realitat. Un discurs –vist evidentment des del ulls dels qui ocupen càrrecs tècnics- que no es transmet a la realitat més immediata.

En el mateix sentit s'aprofundeixem a l'entorn dels dubtes sobre l'impacte real de les polítiques de joventut que s'han desenvolupat des de la DGJ. Han anat més enllà de les creacions d'infraestructures i el pas de les hores a l'entorn d'un pim-pom? Fins a quin punt s'hi ha arribat? A quins joves? Quina és la capacitat d'incidència de les polítiques de joventut en el procés de transició dels joves vers la vida adulta? Sabem en tot cas que es segueixen reproduint les desigualtats. Es tracta d'un problema sagnant i de difícil solució des del moment en que per part de les regidories de joventut o de la mateixa DGJ es reconeix la incapacitat d'endegar polítiques atrevides en qüestions estructurals.

4.3.- El paper dels PJ fins a dia d'avui

Malgrat les persones entrevistades consideren que els PJ no reben per part de la Generalitat tot el suport econòmic necessari, en cap moment es posa en dubte la utilitat del PJ com a eina de treball, imprescindible per a qualsevol política pública.

No és només una bona eina d'anàlisi i planificació municipal, sinó també guia pels municipis que s'inicien i garantia de treball ordenat en base diagnòstic, propostes, programes, indicadors, etc.

En aquest sentit atribueixen als PJ l'expansió, la institucionalització i la dignificació de les polítiques de joventut arreu del territori català amb un èxit indiscutible, directament lligat a l'aparició, expansió i consolidació de la figura del professional de polítiques de joventut.

Però el PJ també arrossega crítiques de consens entre els agents. La manca de relacions entre els municipis i la DGJ, la manca de flexibilitat del PJ, la manca de formació específica, o la insuficiència dels recursos econòmics que acompanyen l'elaboració del PJ en són les principals.

4.4.- Què hi ha en polítiques de joventut després dels PJ?

Fins el moment les respostes han portat sens dubte en una mateixa direcció, **la indiscutible validació dels Plans Locals de Joventut com a eina de diagnosi, planificació i disseny de les polítiques de joventut.**

Tot i que la continuïtat del PJ és una opinió de consens també ho són les crítiques en diverses direccions, crítiques que haurien de donar a pas a canvis que haurien de permetre una reformulació dels PJ en el que podríem anomenar una segona generació de plans, o de plantejament de les polítiques de joventut.

Resoldre la manca de flexibilitat, i per tant la necessitat de donar peu també a la iniciativa, a la creativitat, a l'autonomia municipal, etc, sense deixar mai de banda l'avaluació, i l'estudi de l'impacte i la idoneïtat de les actuacions. Eliminar la sensació constant d'estar fent feina que altres departaments o organismes ja fan, i de la que en realitat tenen les competències i els recursos. Portar la transversalitat a l'extrem, detectar al detall qui fa què, unir esforços, evitar duplicitats, fer encàrrecs, alhora que entendre que les polítiques de joventut no només les fa l'administració, sinó també des del teixit social. Analitzar també l'impacte, imprescindible per millorar l'eficàcia i l'eficiència de les polítiques, més enllà de la solució fàcil i còmode d'accedir als joves associats. Alhora que millorar la formació a polítics i polítiques.

4.5.- El futur dels PJ

La major i més important conclusió al respecte del futur dels PJ és la validació d'aquests com eina de diagnosi i planificació de les polítiques de joventut. El futur dels PJ és doncs la continuïtat, una continuïtat que malgrat tot passa per una sèrie de canvis i matisos.

El PJ ha de reflectir possibles canvis vers un model de treball definitivament transversal, ajustar els seus objectius, però també mostrar-se flexible amb les diverses realitats territorials. Cal també introduir millores importants vinculades al seguiment que fa la DGJ del treball a municipis. Pren importància alhora una transversalitat i interdepartamentalitat activa, portada a l'extrem, en la que la mateixa DGJ detecta necessitats descobertes en els PJ i en fa difusió als Departaments competents per tal que hi donin resposta, o advertir al municipi en el cas que el seu servei generi duplicitats innecessàries al territori. Deixa de tenir sentit doncs elaborar planificacions estratègiques d'abast municipal sense disposar d'una imatge clara dels recursos que tècnics o joves tenen a la seva disposició i a mans d'altres regidories, departaments o organismes.

4.6.- El futur de les polítiques de joventut

Hauria estat interessant poder-ho analitzar sense estar sotmesos a la evident pressió i influència de l'actual crisi econòmica o socioeconòmica com la que vivim, i desitjable considerant evidentment el mal moment que viuen tantes i tantes persones i famílies.

L'actual conjuntura comporta que el futur de les polítiques vist des dels ulls dels agents implicats no respongui tant a l'evolució natural de les polítiques de joventut del nostre país, sinó al gir al que s'han vist sotmesos i a les necessitats imperioses del moment.

L'ocupació, la formació i la informació esdevenen prioritats en aquest moment per part dels representants de municipis. Tot sense oblidar les línies d'emancipació i participació amb l'objectiu de no deixar de banda cap dels fronts de treball. Alhora cal revisar en gran mesura, i tal i com ja s'ha esmentat anteriorment, la forma com s'arriba als joves, i garantir que les polítiques afecten als joves que ho necessiten i no només a aquells que tenen un accés fàcil als recursos.

Alhora cal permetre un canvi real en la política de treball: més eficient, més acurada, més coordinada i organitzada, sense duplicitats i amb canals i processos més clars i entenedors.

Hi ha certa coincidència també a l'hora de posar sobre la taula la necessitat de potenciar el treball en valors i l'actitud individual davant el projecte de vida:

- Empoderament personal.
- Arguments que permetin al jove reinventar-se cada dia.
- Necessitat de fer visibles els valors presents de múltiples formes entre els joves, però poc reconeguts pel conjunt de la societat.
- Educació en el lleure com a aposta de futur, però potenciant noves fórmules i estratègies que permetin arribar a altres.
- Foment de la participació dels joves en la societat.

En tots els casos es recull la necessitat de reivindicar la centralitat de les polítiques de joventut, de les polítiques socials, doncs la seva capacitat d'incidència a l'hora de transformar i millorar les condicions de vida dels joves serà mínima si mantenen l'actual paper secundari, i es fa urgent treballar perquè la transició entre la vida familiar i la vida autònoma no segueixi reproduint desigualtats.

Acabada l'exposició de l'opinió de les persones entrevistades al respecte del futur dels PJ i de les polítiques de joventut –en els dos últims punts- sorprèn, des del meu punt de vista, la poca originalitat de les reflexions i propostes, doncs la majoria d'elles responen a objectius prefixats en l'anterior PNJC 2000-2011. Cal considerar doncs que els objectius no només no han estat assolits, sinó que han existit serioses dificultats per treballar-los. En perspectiva de futur, i avançant-me a la interpretació, sembla clara la necessitat de focalitzar i prioritzar les polítiques davant l'aparent impossibilitat de fer front des de la pròpia DGJ a les polítiques integrals.

5.- Assaig. Què hi ha en polítiques de joventut després dels PJ?

Després d'anlitzar i interpretar la informació recollida la resposta és clara, la següent etapa de les polítiques de joventut no només no renega dels Plans de Joventut, sinó que els valida rotundament com a eina de dignificació i planificació de les polítiques de joventut. Però el mètode ja no n'és el protagonista, o en tot cas no n'és l'únic, sinó que esdevenen protagonistes dues preguntes que podríem considerar eixos vertebradors de moltes de les reflexions recollides, **Cap on?** i **Com?**, i que seran útils per desenvolupar la resposta que ens ocupa.

Cap on? i **com?** no han esdevingut, com potser al principi pretenia propostes novedoses i originals. Ha format part de la recerca entendre que el nivell –baix- de desplegament de les polítiques de joventut recollides en el PNJC 2000-2010 no permet un canvi radical d'etapa, i que el futur passa per la reformulació de l'estratègia de desplegament de les polítiques de joventut que es desenvolupen des de la DGJ, la prioritització i correcta planificació dels objectius establerts, i l'establiment de noves formes de relació i treball amb tots i cadascun dels organismes implicats.

5.1.- Cap on?

Quelcom a prioritzar i a treballar partint de la base d'un canvi de model en la planificació de les polítiques i especialment en el mètode de relació i treball amb la resta d'organismes implicats en el desenvolupament de les polítiques de joventut:

- Cap a **consolidar** els avenços que tants esforços ha costat assolir, i treballar perquè les polítiques de joventut ocupin un espai de **centralitat** sense el qual no deixaran mai de ser polítiques de segona fila.
- Cap a potenciar aquelles polítiques de caire més **afirmatiu** adreçades a desplegar el màxim potencial creatiu i intel·lectual dels i de les joves de Catalunya, i **revisar** profundament i crítica el paper a desenvolupar per part de la DGJ en relació a les polítiques d'emancipació.
- Cap a focalitzar el treball no només en el jove, sinó en el seu **context**. Reconeuent i facilitant la **implicació** dels joves en la societat, l'**empoderament** personal i destacant els **valors** que caracteritzen i que volem que caracteritzin els joves catalans.
- Cap a afrontar el futur immediat amb la vista posada a l'**ocupació, a la formació i la informació**, sense oblidar de treballar per la racionalització i coordinació dels serveis.

Cap on?, la justificació

El descrèdit de les polítiques d'emancipació

El desplegament del primer PNJC va suposar també el desplegament de les polítiques integrals de joventut, polítiques alhora dividides en dues grans línies estratègiques - emancipació i

participació- i que representen la suma de les polítiques conegudes com de *transició* i *afirmatives*.

Tal i com s'ha recollit al llarg de les entrevistes, però com també recullen els estudis elaborats en el marc de la revisió del PNCJ 2000-2010¹⁴, representa una mancança important no disposar de suficients dades d'impacte de les polítiques de suport a l'emancipació. Però tant les poques dades existents com la percepció dels agents vinculats a les polítiques de joventut és que les dades sols serien útils per confirmar el poc pes d'aquestes polítiques en l'assoliment del seus objectius i per tant en el suport a l'emancipació.

Per altra part el col·lectiu jove, en la seva gran majoria desconexador dels grans objectius de la DGJ, s'ha sentit desemparat tant per part dels governs municipals, incapaços de suportar el cost de polítiques de suport a l'emancipació, com per part del govern català i central incapaços d'endegar polítiques atrevides i realment estructurals. Per tant han esdevinguts testimonis directes de la incapacitat o de la manca de voluntat d'afrontar aquest greu problema de forma decidida.

S'hi afegeix, i tal com es recull als documents d'avaluació del PNJC 2000-2010¹⁵, que les regidories de joventut de la majoria dels ajuntaments de Catalunya no tenen el pes ni la capacitat d'influència necessària per endegar les polítiques estructurals que molt sovint recullen els PLJ.

És en aquest context en el que els agents implicats en la recerca posen en dubte l'aposta política vers el treball de les polítiques d'emancipació. No en són els únics, més enllà de les evidències professionals i autors de les polítiques de joventut ho han posat ja anteriorment de manifest¹⁶.

La revisió de les polítiques d'emancipació, del model.

Malgrat tot per part de les persones implicades a la recerca l'evolució en genèric de les polítiques de joventut es valora en positiu, sense excepcions, per tant quelcom a valorar. Però malgrat la percepció sobre l'evolució sigui compartida també ho és la convicció que ha faltat un pas ferm en el cas de les polítiques d'emancipació. **La revisió en aquest sentit és inevitable:**

... quin paper ha de prendre la DGJ en relació a les polítiques de suport a l'emancipació dels joves de Catalunya?

... cal seguir treballant en paral·lel als grans Departaments de la Generalitat?

... són suficients els mecanismes de coordinació?

¹⁴ Secretaria de Joventut (2010). *Pla Nacional de Joventut de Catalunya: Síntesi dels estudis d'avaluació realitzats per la Secretaria de Joventut*. BCN: Secretaria de Joventut.

¹⁵ Secretaria de Joventut (2010) Op.Cit. p.45.

¹⁶ Casanovas; Coll; Montes. Razones y tópicos de las políticas de juventud. Qué quieren ser la políticas afirmativas. Estudios de Juventud nº59/02.

... cal apostar senzillament per les polítiques afirmatives?

Sigui com sigui els arguments de les persones entrevistades, reafirmats amb els que apunta l'IGOP en l'estudi *El règim de benestar juvenil a Catalunya*¹⁷, són incontestables: l'Estat no aconsegueix reduir de forma significativa les desigualtats en la transició dels joves a la vida adulta, per tant es segueixen reproduint les desigualtats existents a l'estructura social.

Davant aquest fet es posa en evidència en primer lloc un altre punt feble de les polítiques públiques de suport a l'emancipació, incapaces de garantir la igualtat d'oportunitats dels joves de Catalunya en un moment tan rellevant en la vida d'una persona com és el pas a la vida autònoma. En segon lloc l'obligatorietat dels organismes públics d'entomar aquest problema, que alhora esdevé responsabilitat.

Per tant calen sens dubte **Polítiques de suport a l'emancipació**, que treballin per garantir que en el procés de transició a la vida adulta no es reproduïen les desigualtats socials que mercat i família tendeixen a reproduir. Però de res servirà si:

... no es revisen les polítiques que s'han desenvolupat fins el moment i que s'han demostrat ineficaces.

... no es demostra una voluntat i aposta clara en aquest sentit.

... si no es canvia el model de treball i relació amb la resta de Departaments de la pròpia Generalitat de Catalunya.

I és just destacar, tal i com comentava una de les persones entrevistades, que el nou PNJC 2010-2020 és agosarat pel que fa als objectius referits a les polítiques de suport a l'emancipació, però l'actual conjuntura econòmica i les dificultats existents per articular polítiques estructurals conjuntament amb altres Departaments de la Generalitat, ho fan -a ulls d'algunes implicades a la cerca- inassolible.

El context de crisi econòmica

Cal no oblidar el context de **crisi econòmica** i les forma com ho afronten les polítiques de joventut. Val la pena tenir en compte la conclusió de la majoria de les persones entrevistades, que consideren que cal afrontar el futur immediat amb treball coordinat i la vista posada en **l'ocupació, la formació i la informació**.

En tot cas, considero que val la pena introduir matisos:

Cal tenir en compte les dades de què disposem per valorar quina direcció han de prendre les polítiques de formació i ocupació. No és objecte d'aquesta cerca definir-ho, però les últimes dades disponibles¹⁸ apunten invariablement a l'anomenat *model mediterrani* que esmentàvem a les dades de contextualització, model caracteritzat per

¹⁷ IGOP (2010). *El règim de benestar juvenil a Catalunya. Fonts de benestar i oportunitats transicionals dels joves catalans*. Dins Secretaria de Joventut, *Pla Nacional de Joventut de Catalunya: Síntesi dels estudis d'avaluació realitzats per la Secretaria de Joventut*. BCN: Secretaria de Joventut.

¹⁸ IGOP (2010). Op.Cit. , i Serracant, Pau; Soler, Roger (2010). *La joventut catalana al segle XXI. Una anàlisi del Sistema d'indicadors sobre la joventut a Catalunya*. BCN: Secretaria de Joventut.

elevades taxes d'atur i temporalitat, nivells baixos de qualificació, dèficits de cobertura de les prestacions de desocupació i nivells baixos de sindicació. Per tant seria poc raonable no proposar també en aquest cas una **revisió en profunditat de les polítiques nacionals i municipals al respecte de les polítiques d'ocupació i formació**.

La desconexió entre oferta i demanda de treball, la incapacitat d'inserció laboral dels organismes oficials, el complex retorn al sistema educatiu d'aquelles persones que en van sortir, la reproducció de les desigualtats socials en l'accés al mercat laboral, etc, són algunes de les qüestions a considerar a l'hora de definir noves polítiques.

També és factible pensar que manquen facilitats reals per aquelles persones que disposen de la idea i de la iniciativa necessària per endegar nous projectes laborals, sobretot per aquells/es que escapen del concepte tradicional d'empresa, de projecte i d'emprenedor. Quelcom no prou potenciat a casa nostra. En el mateix sentit aquest és també un bon moment per reivindicar per una part el reconeixement del gran potencial dels joves de Catalunya al respecte de l'emprenedoria, i per l'altre solucions imaginatives per part de les administracions locals i supramunicipals per tal d'afavorir-ho.

En el cas de la **formació** algunes de les persones entrevistades han apuntat la direcció. La formació, si més no aquella que s'ofereix des dels serveis de joventut, ha d'anar dirigida a permetre als joves reinventar-se per tal d'aprofitar al màxim les oportunitats que els hi presenta el futur i alhora a facilitar experiències formatives i també laborals dels i de les joves de Catalunya a l'estranger.

Polítiques afirmatives.

En el context de descrèdit de les polítiques dirigides al suport a l'emancipació dels joves de Catalunya i a la necessitat, expressada per les persones entrevistades, d'empoderar el col·lectiu jove emergeix l'aparent necessitat de potenciar les **polítiques afirmatives** adreçades a desplegar el màxim potencial creatiu i intel·lectual – fins i tot esportiu- dels i de les joves de Catalunya.

En aquest sentit recullo la crítica del col·laborador que feia esment a la necessitat de revisar l'activitat de molts ajuntaments que han basat la seva oferta amb activitats quasi exclusivament d'oci i custòdia i han deixat de banda les activitats de promoció dels i les joves.

Tal i com s'ha recollit a les entrevistes existeix la percepció entre els tècnics d'un excessiu encorçament per part de la DGJ envers les polítiques a prioritzar en els Plans de Joventut. Sigui o no real l'excés de dirigisme –més endavant en faré referència- no hi ha dubte que amb l'inici dels plans de joventut es va voler donar pes a les polítiques de suport a l'emancipació a base de posar en evidència aquelles polítiques basades amb l'oci més banal. I d'un extrem a l'altre, doncs és a dia d'avui que un pot entendre que degut a aquesta extrapolació s'han

treballat i estudiat poc aquelles polítiques afirmatives a mig camí de l'oci i l'emanipació, com bé podrien ser aquelles polítiques i actuacions més vinculades a la promoció, el suport i el patrocini de les habilitats i potencialitats dels i les joves.

Des d'aquest punt de vista i a partir de les aportacions de les persones entrevistades considero que caldria en primer lloc apostar per un **anàlisi** en profunditat del treball existent a l'entorn de les polítiques afirmatives. Entre d'altres al respecte de les activitats d'oci i custòdia i el seu relleu vers a activitats que reverteixin de forma més enriquidora en el propi col·lectiu jove. Sempre tenint en consideració que, tal i com mostraven les dades d'impacte de les polítiques de joventut¹⁹, les polítiques de suport a l'associacionisme recollides en el PNJC 2000-2010 no han revertit en un increment del nombre d'associacions juvenils.

En segon lloc focalitzar el treball no només en el jove, sinó en el seu context. En aquest sentit s'ha parlat, considero que en la mateixa direcció, de context, implicació i valors.

Polítiques adreçades al **context** amb l'objectiu d'incidir en la millora, per una part de la percepció que es té dels joves, i per l'altra de les oportunitats i qualitat de vida que els ofereix el seu entorn més proper.

Facilitar i fer visible la **implicació** dels joves en el seu entorn, perquè es sap del valor i de la importància de l'aprenentatge personal que suposa per les persones la seva implicació a projectes, iniciatives, entitats, activitats... i del benefici que això suposa per a la societat en general: construcció de ciutadania, arrelament, compromís, iniciativa, etc, etc. Un benefici que existeix, però que no és prou ben reconegut per la ciutadania i l'administració. En aquest sentit és important recalcar que cal percebre aquesta implicació des de més enllà des camps tradicionals d'implicació com pot ser el camp de l'associacionisme o l'educació en el lleure. És ben sabut que les formes de participació i d'implicació dels joves han variat, així com les seves afeccions i la societat en general, i per tant també ho han fet la forma com aquests s'impliquen i participen de la societat.

La joventut és possiblement percebuda com un valor lligat a la salut, la vitalitat, l'oci, la llibertat i fins i tot a la bellesa, però també a la irresponsabilitat, inconsciència, irreverència, passotisme... i en poques ocasions a la creativitat, el compromís, el treball, la plasticitat, la capacitat crítica, l'esforç, el futur... En aquest sentit calen doncs **missatges, arguments i també actuacions** - projectes, programes, espais- que reconeixin la importància del paper que juga el col·lectiu jove en la nostra societat, els valors que transmeten i permetin alhora l'empoderament personal que els ha permetre afrontar el futur, reinventar-se cada dia, i aprofitar les oportunitats que els sorgeixen en el transcurs del temps. Quelcom estretament lligat al foment de les polítiques afirmatives de que feia esment.

¹⁹ Secretaria de Joventut (2010). *Pla Nacional de Joventut de Catalunya: Síntesi dels estudis d'avaluació realitzats per la Secretaria de Joventut*. BCN: Secretaria de Joventut. P.49

I per tant treball en **valors**, proposta recollida en diverses de les aportacions de les persones entrevistades, que deriva per un part de la necessitat de variar la percepció que la mateixa societat té del col·lectiu jove, i que obre un camp molt complex de treballar i interpretar degut a la mateixa naturalesa altament subjectiva dels valors i sobretot de la seva interpretació o apropiació.

El lleure educatiu ha estat fins a dia d'avui el màxim exponent i referent en la transmissió de valors no només reconeguts sinó amb efectes positius visibles en la nostra societat. Però considerar el lleure educatiu com a única i vàlida font de valors representaria un fals favor al col·lectiu jove. Cal doncs reconèixer i potenciar la tasca de les noves formes de participació, del treball a barris, de la dinamització cultural, de l'esportiva, de la participació ciutadana, les entitats,... i també de tots aquells col·lectius -subcultures²⁰- que tradicionalment s'ha mostrat distants de les polítiques públiques. El canvi en el mètode de treball amb el que insistiré al llarg del "Com?" ha de possibilitar, també en el cas de les polítiques afirmatives, que els joves siguin considerats, però també potenciats en totes les seves possibles facetes i des dels respectius Departaments, i no exclusivament des de la DGJ a través de programes en paral·lel, tímids i puntuals.

5.2.- Com?

En aquest cas amb nous fronts prou clars, herència també i com dèiem de la continuïtat que reclama l'encara insuficient desplegament de les polítiques de joventut, però també en alguns casos novedosos i il·lusionants que han de permetre canvis necessaris en el mètode de treball.

- Creant els mecanismes necessaris per analitzar adequadament l'**impacte** de les polítiques de joventut a tots nivells, amb l'objectiu de fer-ne una **avaluació i revisió** en profunditat.
- Afavorint un canvi profund en el **model de treball** que porti a l'extrem la transversalitat, la interdepartamentalitat, la coordinació, i sobretot, que permeti la cessió de **confiança** per part de la DGJ a municipis i consells comarcals.
- Potenciant el **seguiment** acurat per part de la DGJ dels Plans Locals i Comarcals de Joventut. Un seguiment que ha d'esdevenir acompanyament, suport i suma d'esforços.
- Considerant les **particularitats territorials**, en especial dels petits municipis, que ha de permetre ajustar les directrius de la DGJ a les seves particularitats i necessitats.
- Potenciant la **formació específica** per a professionals i polítics/ques de joventut que ha de permetre que el canvi de model que proposo en les polítiques de joventut sigui possible.

²⁰ Hebdige, Dick (2004) *Subcultura. El significado del estilo*. Ed. Paidós. BCN.

El “Com?”. La justificació

Plans de Joventut, entre el tràmit i el símbol

Des del meu punt de vista cal tenir en compte que els Plans de Joventut van néixer acompanyats d'una campanya de promoció molt potent fonamentada en un discurs ben elaborat i extremadament creïble. El fonament sòlid del discurs i l'eficiència dels PJ com eina d'anàlisi i planificació el van convertir en un temps rècord amb una eina estesa al llarg del territori català que dotava de sentit i contingut a les empobrides regidories de joventut i les situava en les primeres posicions de les àrees més ben planificades.

Cal no oblidar que el PJ esdevenia, també des del seu naixement, condició indispensable dels municipis a l'hora de rebre suport econòmic de la Direcció General de Joventut. I no només esdevenia condició, sinó que encara ara la valoració que fa la DGJ dels Plans determina la quantia econòmica a rebre.

L'aposta econòmica inicial i la inexistència prèvia de suport econòmic als municipis va permetre compensar en certa mesura i en un primer moment l'alta exigència de la pròpia DGJ per a l'accés a les ajudes. Però el pas del temps no ha jugat al seu favor i la consideració que tenen municipis i comarques dels Plans de Joventut no és la mateixa que en els primers anys d'existència.

Tècnics/ques, regidors/es i consistoris en general van veure com amb el temps els esforços destinats a l'elaboració dels PJ i les apostes encapçalades pels equips de govern municipals no anaven acompanyades del suport econòmic esperat o desitjable. Alhora molt sovint la nota atorgada als PJ i la conseqüent distribució dels recursos econòmics per part de la DGJ esdevenia i esdevé motiu de sospita i conflicte entre municipis i administració.

Per altra part la manca de seguiment de la DGJ del desplegament dels Plans i de la correcte inversió dels recursos atorgats ha convertit per a alguns tècnics i tècniques els plans de joventut en un tràmit.

Aquest és doncs possiblement un raonament lògic dels motius que han portat a les persones entrevistades a fer referència al desequilibri, a la flexibilitat, al desinterès pel PJ, a la desmotivació, etc. Malgrat tot la informació recollida posa en evidència que els Plans de Joventut han pres, potser inesperadament, un cert aire de **símbol o icona** de les polítiques de joventut. La unanimitat al respecte del futur dels plans és clara i contundent, molt més de l'esperat: no poden desaparèixer. El seu paper pel que fa a l'expansió i la dignificació les polítiques de joventut és clau: han aportat mètode, discurs, dades, legitimitat, mètode... fins i tot raó de ser.

Però com és evident també són moltes o diverses les millores necessàries, millores que en alguns casos corregeixen o potencien qüestions de present, però que en altres casos van més enllà amb l'objectiu de superar el model existent. Unes i altres determinen el **com?** .

L'anàlisi necessari

Els propis professionals de les polítiques de joventut han plantejat al llarg de les entrevistes dubtes sobre la raó de ser de la seva feina i de les polítiques de joventut en general:

- ... s'han mostrat incapaces de resoldre els problemes estructurals dels joves de Catalunya.
- ... l'impacte de les accions és reduït o en tot cas incert.
- ... serioses dificultats per arribar als joves que ho necessiten.
- ... incapacitat per implicar a les franges altes d'edat (20/29).
- ... duplicitat en els serveis.

De fet, i tal i com es recollia en una de les entrevistes, *"em dóna la sensació que no s'ha arribat a molt més (més enllà de reunir els joves a l'entorn d'un pim-pom)"*. Queda sempre la possibilitat d'entendre, i com també s'ha expressat, que la única raó de ser evident de les pròpies polítiques de joventut és seguir-se reivindicant, quelcom possiblement realista, però poc sostenible, i amb un nivell de desgat extremadament alt.

Davant d'aquesta realitat cal **un anàlisi acurat de l'impacte de les polítiques de joventut locals, comarcals o nacionals, i una avaluació en profunditat**. Malgrat els resultats poden no agradar es parteix de la necessitat de disposar d'aquest tipus d'informació per tal de d'ajustar o reorientar les polítiques.

El seguiment, l'acompanyament

La soledat és també i en part culpable d'algunes de les crítiques que reben els plans de joventut. L'exigència de la DGJ és en realitat relativa, però pels tècnics i tècniques la percepció d'exigència és alta en relació a la molta feina que els comporta i el poc suport que reben, tècnic i econòmic. La mancança és clara quan el potent discurs de coordinació i treball en xarxa que deriva de la DGJ xoca amb la manca de contacte dels tècnics i tècniques comarcals i locals amb la pròpia DGJ, a excepció del moment d'entrega i justificació dels Plans. L'acompanyament, l'avaluació, el suport, la coordinació, etc, en són l'excepció.

Per ser justos **l'atenció a tècnics comarcals i locals** és una de les tasques que tenen encomanades les Coordinacions Territorials i que cadascuna d'elles desenvolupa segons considera, i en conseqüència amb importants desequilibris territorialment parlant pel que fa a l'atenció que reben municipis i consells comarcals per part dels referents de la DGJ a territori. Reforçar l'atenció que reben municipis i Consells Comarcals per part de la DGJ és indispensable per garantir també el bon funcionament dels Plans de Joventut i evidentment les polítiques que es desenvolupen a municipis i comarques.

Cal vetllar també per la correcta **formació** de tècnics i tècniques i polítics i polítiques de joventut. Representa una oportunitat no només per dignificar la seva tasca, sinó per millorar el nivell general de les polítiques de joventut i crear xarxa i sentiment de pertinença a un determinat àmbit de treball com és el de les polítiques de joventut.

Canvi en el model de treball

I com a derivada del *com?* apareixen també al llarg de la informació recollida i, com a resultat de la seva interpretació, necessitats derivades de canvis més profunds que incideixen en el model de treball, un model que s'ha mostrat ineficient al llarg del temps i que sigui gràcies a l'experiència o racionalització que comporta la crisi econòmica ha anat quedant despullat.

A la pràctica es fa evident la necessitat imperiosa de promoure un treball coordinat en el que la **transversalitat i la interdepartamentalitat** puguin ser portades a l'extrem. Els Plans Locals o Comarcals de Joventut han de deixar de ser Plans de la regidoria o de l'àrea en qüestió, sinó que han d'esdevenir Plans realment "locals i comarcals" en tots els sentits, en els que la resta de regidories o àrees siguin parts implicades i el Pla de Joventut sigui entès com al projecte de conjunt que hauria de ser. Alhora cal treballar per evitar les duplicitats que tant sovint s'han donat en els serveis adreçats al col·lectiu jove, posant en competència petits serveis promoguts per la DGJ amb serveis extremadament potents a mans de Departaments vertebrals de les polítiques de la Generalitat com ara habitatge, salut, treball, etc.

Així doncs la **visualització**²¹ de les polítiques de joventut no ha d'esdevenir un mer pas més dels Plans de Joventut, sinó quasi el guió de treball a partir del qual es creen, i a tots nivells de l'administració, les col·laboracions i aliances necessàries per oferir el millor servei possible als joves evitant caure en duplicitats o projectes *bolet*, tant coneguts en el món de les polítiques de joventut. I fer-ho tenint en compte, no només l'existència d'altres departaments, sinó també del **tercer sector i del sector privat**, que en moltes ocasions poden esdevenir prestadors de serveis de gran interès.

Així doncs a la pràctica tenim coordinació, transversalitat i interdepartamentalitat per facilitar en part les actuacions en polítiques estructurals, i en el fons: **confiança en els ens municipals i supramunicipals**. Un canvi en el model de relació amb consells comarcal i municipis en el que primi la confiança vers la feina dels i les professionals de les polítiques de joventut. Proposta que deriva de la interpretació de les entrevistes per part del grup de discussió i a la que em sumo i desenvolupo pel gran ventall de possibilitats i nous incentius que podria representar.

Confiança que per una part permeti trencar amb l'encorçament que perceben el tècnics i tècniques de municipi i disposar de la flexibilitat que tant reclamen. Alhora es tracta d'un model

---

²¹ Per *visualització* cal entendre el pas de l'elaboració dels Plans de Joventut en el que s'identifiquen tots els serveis que s'ofereixen als joves del municipi o la comarca des dels diferents i possibles organismes prestadors de serveis.

que permetria incentivar el repte, la responsabilitat, la creativitat, les particularitats territorials i fins i tot el compromís amb les polítiques de joventut.

La DGJ hauria de permetre fer un tomb en el seu paper de fiscalitzador dels recursos econòmics per passar a oferir una relació més oberta i estimulante amb els municipis. Un tipus de relació que revolucioni també la forma de distribuir els recursos econòmics i valorar els resultats, l'impacte. Fins el moment la DGJ traspasa a comarques i a municipis la responsabilitat de dissenyar i gestionar les seves polítiques de joventut, i fa esment a la importància de que cada municipi o comarca treballi segons les necessitats derivades de la diagnosi. Però la realitat segons els propis entrevistats és que el procés d'elaboració dels Plans Locals de Joventut, el procés d'atorgació dels recursos econòmics, la justificació, la manca de seguiment, i les directrius, projectes, programes i recomanacions de la DGJ, acaben limitant en excés les polítiques que desenvolupen.

El traspàs de confiança a municipis i comarques requeriria de traspasar els recursos econòmics als ens i donar la total llibertat –més enllà d'unes mínimes directrius- perquè aquests desenvolupin les seves pròpies polítiques de joventut segons les necessitats del territori i les seves particularitats.

És en un segon moment en que la DGJ avalua el resultat de les polítiques. Per ser justos el mètode d'avaluació hauria de considerar la idoneïtat de les polítiques desenvolupades, i no tant el resultat, doncs cal tenir en compte que la previsió de tècnics i tècniques, encara que basada en la diagnosi, pot estar subjecte a múltiples variacions i influències incontrolables que perjudiquin el resultat. És per aquest motiu que es planteja l'avaluació de la capacitat de resposta, de la idoneïtat del procés, de la capacitat d'innovació, d'adaptabilitat, d'autoavaluació, i no tan del resultat en concret i exclusiva.

En el seu conjunt es tracta d'una proposta interessant. No només s'incentiva la responsabilitat, la creativitat, la originalitat, les particularitats territorials, el compromís, sinó que es premia la iniciativa, l'aposta, el treball, i fins i tot -i perquè no- accentua la competitivitat, la pressió... També és cert que el canvi de model obliga alhora a la DGJ ha incrementar en gran mesura la reclamada relació amb els municipis i consells comarcals, el seguiment, el suport, l'avaluació, etc.

Particularitats territorials

I després de tot la necessitat de prendre en consideració les **particularitats territorials**. Els municipis petits o molt petits, per les seves pròpies característiques, tenen dinàmiques de funcionament diferents als municipis grans, dinàmiques que molt sovint superen en eficàcia i eficiència les dels municipis més grans. Es tracta de municipis en els que sovint no cal parlar de coordinació o transversalitat, perquè degut a les seves dimensions aquestes són inherents, però també són municipis en els que la lògica dels Plans Locals no sempre és adequada. En aquest sentit cal cercar els mecanismes adequats per restar càrrega –que no qualitat- i afavorir

si cal als micromunicipis. S'apunta la possibilitat de plans mancomunats amb especificitats per municipi. Sigui com sigui es tracta d'una realitat prou comuna a Catalunya com haver-la de prendre en consideració.

6.- Tancament

Malgrat la recerca feia referència als PJ com a etapa, semblava clar que els agents implicats serien molt crítics amb els PJ en concret, i no tant com a eina, sinó al respecte de la seva continuïtat, de la seva gestió, del model.... però no han estat així, o no tant com esperava.

Si en algun moment ho podia semblar es posa en evidència que els Plans de Joventut no necessiten relleu, el seu paper en l'evolució i la dignificació de les polítiques de joventut és indiscutible, i ho és encara ara a dia d'avui. Ha esdevingut el mínim comú denominador de les polítiques de joventut, i la base obligada del treball a municipis i comarques.

Vista doncs la informació recollida no cal ni es preveu un gran canvi d'etapa en les polítiques de joventut, sinó just encara molt de camí per recórrer, tant per les polítiques de joventut en el seu conjunt, com pels plans de joventut en concret. El desplegament, encara insuficient, de les polítiques de joventut recollides en el PNJC 2000-2011 ho propicia, alhora que evoca als agents implicats en el camp de les polítiques de joventut a valorar la possibilitat de reformular l'abast de les polítiques integrals de joventut i el model de relació i treball dels organismes públics. La prioritització, la correcta planificació del desplegament i la concreció dels agents responsables esdeven finalment actuacions necessàries.

Per altra part el canvi d'etapa, si hagués d'existir, podria arribar no tant per la necessitat de reformular els PJ i les grans línies de treball de les polítiques de joventut, sinó per una simple qüestió que els agents implicats apunten en negatiu i amb inquietud: la crisi econòmica i els seus efectes en les polítiques socials.

Cal doncs i segons la interpretació de la informació recollida, revisar la direcció que prenen les polítiques de joventut, i en especial la forma com l'administració pública en el seu conjunt i la DGJ en concret afronten les polítiques de suport a l'emancipació, clarament afeblides. La necessitat de revitalitzar les polítiques afirmatives amb l'objectiu d'aportar autoestima al col·lectiu jove: reforç i reconeixement de la creativitat i la innovació, millora de les oportunitats, reconeixement del potencial i valors dels col·lectiu, creació de discurs i argumentari al respecte de la seva capacitat, treball de foment dels valors, etc, etc.

Les formes també canvien. Cal un canvi de model de treball en el que primi l'anàlisi, l'avaluació, la revisió, i el treball efectiu, planificat i coordinat amb els Departaments estructurals de la pròpia Generalitat de Catalunya. I en relació als municipis i també amb els Plans de Joventut, una cessió de confiança, de recursos econòmics, però també de responsabilitat, perquè els ens locals desenvolupin de forma planificada, però també amb total llibertat les seves pròpies polítiques de joventut. Una nova forma de treball il·lusionant que incentivaria possiblement la iniciativa, la originalitat, la competència, que considero que cal potenciar.

Com apuntava al llarg de la recerca s'arriba fàcilment a la conclusió que poques de les propostes recollides o elaborades són realment novedoses. La majoria d'elles fan referència a accions existents, però que evidentment no es desenvolupen tan o tan bé com es desitjaria. Emergeix doncs una darrera necessitat de present i futur, la necessitat imperiosa de prioritzar, concretar, i no caure en el parany en que aparentment han caigut les polítiques integrals de joventut liderades des de la DGJ en la seva missió impossible d'arribar a tots els àmbits possibles de la vida d'un/a jove.

Així doncs un assaig, reflexions a tenir en consideració resultat de la suma de les aportacions i de la interpretació personal, sempre amb l'objectiu de dignificar les polítiques de joventut i els i les joves de Catalunya.

Referències

Webs

- Generalitat de Catalunya, Secretaria de Joventut (2010) <http://www.gencat.cat/joventut> , 17/12/2010.
- Consell Nacional de Joventut de Catalunya (2010) <http://www.cnjc.cat/> , 20/12/2010.
- Injuve. Instituto de la Juventud (2010) <http://www.injuve.mtas.es> , 20/12/2010.

Bibliografia

- *Àmbits, de política i sociologia* [Barcelona]. (2009) nº41. ISSN: 23613-9918.
- Bauman, Zygmunt (2008) Una nova escena del drama entre vell i Jove. Col·lecció Aportacions, 36. Secretaria de Joventut.
- Bell, J. (1999) *Doing your research project*. Buckingham: Open University.
- Casanovas; Coll; Montes. *Razones y tópicos de las políticas de juventud. Qué quieren ser la políticas afirmativas*. Estudios de Juventud nº59/02.

Què hi ha en polítiques de joventut després dels Plans de Joventut?

- Direcció General de Joventut (2003) Una perspectiva històrica. Dins Direcció General de Joventut (Generalitat de Catalunya), *Pla Nacional de Joventut de Catalunya. Projecte Govern, 2003* (71-83). Barcelona: Generalitat de Catalunya.
- Hebdige, Dick (2004) Subcultura. El significado del estilo. Ed. Paidós. BCN.
- IVALUA (2010). *Pla Nacional de Joventut de Catalunya 2000-2010: Informe final d'avaluació. Resum executiu.* Dins Secretaria de Joventut, *Pla Nacional de Joventut de Catalunya: Síntesi dels estudis d'avaluació realitzats per la Secretaria de Joventut.* BCN: Secretaria de Joventut.
- Secretaria General de Joventut (2000) *Pla Nacional de Joventut de Catalunya. Joves 2010.* Generalitat de Catalunya. Barcelona.
- Secretaria de Joventut (2006) *La realitat juvenil a Catalunya.* Universitat Autònoma de Barcelona i Generalitat de Catalunya. Barcelona.
- Secretaria de Joventut (2007) *Plans integrals de joventut. Diagnosi de la realitat juvenil: Entrevistes i grups de discussió. Preguntes tipus amb experts i/o agents socials.* Barcelona.
- Secretaria de Joventut (2010). *Pla Nacional de Joventut de Catalunya: Síntesi dels estudis d'avaluació realitzats per la Secretaria de Joventut.* BCN: Secretaria de Joventut.
- Serracant, Pau; Soler, Roger (2010). *La joventut catalana al segle XXI. Una anàlisi del Sistema d'indicadors sobre la joventut a Catalunya.* BCN: Secretaria de Joventut.
- Simó, Carles (2008) *Les transicions a la vida adulta en el context de la globalització.* Col·lecció Aportacions, 35. Secretaria de Joventut.
- Soler, Pere (2005). Educació i Història. *Revista d'Història de l'Educació*, núm. 8, p. 283-307.
- Van de Velde, Cécile (2008) Fer-se adult. Sociologia comparada de la joventut a Europa. Col·lecció Aportacions, 34. Secretaria de Joventut